

УДК 301.085:028

**СТУДЕНТСЬКЕ ЧИТАННЯ В НОВІЙ СОЦІОКУЛЬТУРНІЙ СИТУАЦІЇ:
ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ РОЗВ'ЯЗАННЯ**

Р.М. Садова

Особливу увагу приділено таким проблемам, як: місце читання в структурі студентського дозвілля, доступність до друкованих засобів масової комунікації, розповсюдженість читання серед студентів, регулювання читацької поведінки студента.

Особое внимание уделено таким проблемам, как: место чтения в структуре студенческого досуга, доступность к печатным средствам массовой коммуникации, распространение чтения среди студентов, регулирование читательского поведения студента.

Сучасний період характеризується суперечливими процесами, у ході яких українське суспільство зазнає "системних трансформаційних змін". Різний характер їх приводить до зникнення старих і появи зовсім нових організаційних форм у різних сферах соціальної структури суспільства. Спостерігаються ці зміни і в сфері культури. У зв'язку з тим, що читання є однією із специфічних форм соціокультурної діяльності, то трансформаційні процеси накладають свій "відбиток" і на нього, у т.ч. і на студентське читання.

Актуальність проблеми формування духовного світу студентської молоді в процесі читання, з одного боку, обумовлена нинішньою соціокультурною ситуацією, а з другого, — соціальним статусом студентства, яке є основним джерелом відтворення духовного потенціалу суспільства. Ця проблема пов'язана з такими проблемами читання, як: місце читання в структурі студентського дозвілля, доступність текстів до читача, розповсюдженість читання серед студентів, регулювання читацької поведінки студента та ін. Коротко розглянемо їх.

Місце читання в структурі студентського дозвілля. Обумовлене насамперед розумінням самих понять "читання", "книга", "журнал", "газета"; відношенням до читання і до самих текстів; особливостями читання; соціальною структурою суспільства і відображаючих цю структуру соціальних інститутів.

За даними, отриманими серед студентів денної форми навчання Української академії друкарства в 1995—1997 рр., 82,6% опитаних перше місце в структурі вільного часу відводять засобам масової комунікації (у т.ч. книгам, журналам, газетам). Серед опитаних 92,2% відводять на щоденне читання одну — дві години, і лише близько третини приділяють йому більше трьох годин; з них 58,6% затрачають цей час на читання лише книг. Найбільша частота звертання до книг (46,4%) і газет (39,1%).

Книги і надалі залишаються основним джерелом знань. Під впливом їх знання значно поглиблюються, стають змістовнішими. Вплив книги найчастіше виявляється максимальним. Адже вона сильніше захоплює і викликає значно більше емоцій, найбільшою мірою формує духовний світ студента.

Що стосується журналів, то до них студенти звертаються здебільшого один раз на місяць і то лише тоді, коли в них міститься необхідний інформативний матеріал. Переважно ці журнали пов'язані з обраною студентами спеціальністю.

Газети — найбільш популярне джерело отримання свіжої інформації про ті чи інші події. Це пояснюється тим, що преса володіє більш перспективними способами подачі інформації (оперативно, детальніший і більш систематизований, ніж на телебаченні чи радіо, коментар).

Регулярне отримання даних про дійсне використання студентською молоддю книг, журналів, газет має принципове теоретичне і практичне значення. Систематично виділяючи соціальні й особистісні чинники, які тією чи іншою мірою впливають на використання книг, журналів і газет, детально аналізуючи їх, ми отримуємо можливість краще враховувати читацькі запити і свідомо планувати умови дієвості текстів. Розв'язання цієї проблеми полягає не в пошуку суперечностей між ними, а в тому, щоб скласти єдину загальнодержавну систему організації масового читання з максимальним її використанням.

Доступність до друкованих засобів масової комунікації. Розв'язання цієї проблеми залежить від вирішення наступних питань: збільшення можливостей придбання книг, журналів і газет; певне співвідношення каналів одержання інформації про них та каналу отримання самих текстів; наявність потрібного тексту в просторово-часовому аспекті та ін. Сьогодні проблема доступності не стоїть так гостро, як це було донедавна. Відбулися певні зрушення. Так, наприклад, комерціалізація книжкової справи вплинула на поповнення книжкових магазинів і бібліотек виданнями, які певною мірою задовольнили читацький попит. Причому кількісні (хоч і дуже повільно) поступово переходять в якісні (урізноманітнюються тематика, способи викладу, оформлення текстів...). Правда, не усі видання, які з'являються на прилавках магазинів чи у фондах бібліотек (хоч і користуються читацьким попитом), позитивно впливають на формування особистості. Щодо основних джерел отримання інформації, то ними і надалі залишається найближче соціальне оточення студента (сім'я, друзі, знайомі). Що ж до каналів отримання необхідної книги, журналу чи газети, то ними залишатимуться: для книг — бібліотеки і книжкові магазини, для журналів — бібліотеки і зрідка кіоски преси, для газет — газетні кіоски. Першими кроками розв'язання цієї проблеми повинно бути не лише збільшення випуску літератури, але й формування читацьких смаків у студентської молоді, читацької культури в цілому.

Розповсюдженість читання серед студентів. Ця проблема пов'язана з соціальним статусом читання, доступністю до текстів, вибірковістю, мотивацією. Визначимо спершу поняття "розповсюдженість читання". Розповсюдженість читання — це міра залученості до читання. Якщо розглядати питання про розповсюдженість читання серед студентів, то цієї проблеми начебто не існує. Адже студентство — найактивніша і найосвіченіша частина молоді. Постійно навчаючись, вони здобувають, по-перше, звичку, викликану певною необхідністю, тобто звичку читати. По-друге, під впливом окремих чинників (наприклад, нестача вільного часу, перевантаження навчальною програмою і т.д.) студенти читають в основному літературу відповідно до вимог навчальної програми. Виходячи з цього, можна сказати, що дана проблема існує, але стосується лише окремих видів літератури. Щоправда, результати багатьох досліджень, зокрема і нашого, свідчать, що процент таких "нечитачів" серед студентів досить незначний. Це питання не можливо вирішити і насильним впровадженням читання інших видів літератури, окрім навчальної, чи заохоченням студентів до читання при відсутності літератури, яка могла б задовольнити їхні читацькі запити. Тут важливе значення має раціональне використання усіх засобів масової комунікації, бібліотек, книжкових магазинів. Лише долаючи негативні впливи тих чи інших чинників і вирішуючи інші питання, безпосередньо пов'язані з читанням, а також створюючи сприятливі умови для поширення читання, ми отримуємо можливість позитивно вплинути на цю проблему.

Регулювання читацької поведінки студента є також однією з головних проблем. Для розв'язання її потрібно: виробляти вміння і практичні навички працювати з текстом; встановлювати необхідні пропорції функціонування тексту як соціокультурного явища і як споживача товару; підвищувати роль уваги в процесі читання, починаючи з дитинства; розробити комплекс заходів для цілеспрямованого вибору книг; виробляти навички осмислення та оцінки прочитаного матеріалу.

Отже, проблем, як бачимо, існує чимало, але це вже питання окремого дослідження.